

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE – DRUŽBENA IN INDIVIDUALNA VREDNOTA?

Vseživljenjsko učenje je pojem, ki se v svetu in tudi pri nas vedno bolj uveljavlja ne glede na to, kaj strokovnjaki o njem mislijo. Označuje dejavnost, ki je stara kot človeški rod in jo vsi zelo dobro poznamo. Zdaj pa je pojmovanje vseživljenjskega učenja prestopilo ozke strokovne kroge in pri tem verjetno izgubilo svoj originalni pomen. Za svoje namene ga uporabljajo tudi politiki, ki v njem vidijo izhod iz ekonomske in družbene krize.

V definiciji, ki jo je uporabila Evropska pobuda za vseživljenjsko učenje (ELLI), je vseživljenjsko učenje opredeljeno kot »razvoj človekovih zmožnosti ..., ki spodbuja posameznike in jim daje moč, da si pridobijo znanje, vrednote, spretnosti in razumevanje, ki jih bodo potrebovali vse življenje in uporabljali z zaupanjem, ustvarjalnostjo in veseljem v vseh vlogah, okoliščinah in okoljih«. V poročilu, ki ga je za potrebe Evropske unije pripravil Günther Dohmen, se vseživljenjsko učenje pojmuje kot generičen pojem, ki označuje celoten proces kulture človekovega učenja in obsega vse oblike razvijanja človekovih spretnosti in stališč skozi vse življenje.

Evropska komisija in njene članice so v okviru Evropske strategije zaposlovanja opredelile vseživljenjsko učenje kot »namerno učno aktivnost, ki poteka s ciljem, da se izboljšajo znanje, spretnosti in veščine«. Takšna opredelitev gotovo ni bila izbrana naključno, saj je namernost učenja mogoče razumeti tudi kot vpis v organizirane učne aktivnosti, te pa prinašajo beleženje in spremljanje. S tega vidika je razumeti tudi prizadevanja Evropske

UVODNIK

komisije za vzpostavitev sistema podatkov in kazalcev, ki bi prikazovali napredek na področju organiziranih oblik učenja. Pogled na Evropske cilje izobraževanja in usposabljanja do leta 2010 ter ustrezne kazalce spremljanja to tezo več kot potrjuje.

Filozofija vseživljenjskega učenja ne privilegira le enega sloja ali ene starostne skupine. Njena ciljna skupina smo vsi. Vendar pa je z vidika spremljanja tega učenja še veliko neznan – kako izraziti, izmeriti in pokazati, kaj smo se kot 'učenci skozi vse življenje' naučili. Dokler ta dilema ne bo razrešena, se bomo zatekali k tistemu, kar nekako dokazuje, da smo se učili. To je še vedno vpis v program bodisi formalnega ali neformalnega učenja. In če s tega vidika pogledamo, kaj se dogaja v Sloveniji, smo po eni strani lahko zadovoljni, saj smo že presegli za leto 2010 zastavljen cilj Evropske komisije, to je 15-odstotno vključenost prebivalstva v vseživljenjsko učenje, merjeno v določenih časovnih intervalih, to je štiri tedne pred anketiranjem. Po drugi strani pa razloga za zadovoljstvo ni, če pogledamo udeležbo v izobraževanju v časovnem obdobju, ki upošteva nihanja, ki jih s seboj prinaša izobraževalno leto. Primerjava podatkov o vključenosti v obdobju zadnjih dvanajstih mesecev pred anketiranjem s podatki v poročilu OECD leta 2000 nam pokaže, da je Slovenija vsaj z vidika beleženja vpisov v programe izobraževanja še daleč od stanja, ki ga OECD poročilo opredeljuje kot 'udeležbo vseživljenjskega učenja' –, ko je torej večinski del prebivalstva sprejel filozofijo vseživljenjskega

učenja kot način življenja. To pomeni, da je več kot polovica prebivalstva udeležena v različnih oblikah izobraževanja in učenja – od programov neformalnega izobraževanja do usposabljanja in spopolnjevanja. Nordijske države, kot so Danska, Švedska in Finska, so to udeleženo že v letu 1998, Slovenija pa ostaja po tem kazalcu še v letu 2004 tretjinska družba: 37 odstotkov prebivalcev in prebivalk Slovenije v starosti od 16 do 65 let je dejavnih v izobraževanju, 20,3 odstotka je takih, ki bi se v izobraževanje vključili, če bi bile odstranjene določene ovire, 42,7 odstotka pa je takih, ki tega ne bi storili, ne glede na okoliščine. In prav delež nedejavnih, ki je sicer manjši kot leta 1987, ko jih je bilo 62 odstotkov (in za 1,2 odstotni točki višji kot leta 1998 – 41,5 %), nam dokazuje, kako nam manjka instrumentarij, ki bi pokazal udeležbo v vseživljenjskem učenju na način, ki bi bil sprejemljiv za vse. Ne glede na to, ali se strinjamo z merskim instrumentarijem, je treba poudariti, da nam nizka udeležba v organiziranih oblikah učenja dokazuje, da izobraževanje in usposabljanje nista individualna vrednota pretežnega dela slovenske populacije. Državni dokumenti sicer dokazujejo, da sta družbena vrednota, vendar pa raziskave kažejo, da se tega zaveda le dobra tretjina prebivalstva. Zaveda se, da je izobraževanje tudi osebna vrednota, in izkoristi vse možnosti, ki so ji na razpolago, da vlaga vanj za svojo profesionalno in osebno uspešnost.

Z vidika posameznika in družbe se je treba zavedati, da pravica do učenja ni razkošje, ki ga lahko prihranimo za prihodnje dni, ni korak, ki ga bomo naredili potem, ko bodo rešene osnovne potrebe, temveč je tesno povezana z našim vsakdanjim življenjem, saj je nepogrešljiva, če želimo živeti človeka dostojno življenje. Človekovega napredka brez učenja in znanja sploh ni. Zato je treba razmisliti, kaj moramo storiti, da bomo stopili korak naprej. Kako zastaviti instrumentarij, da bo odražal dejanske pridobitve vseživljenjskega učenja,

kaj storiti, da bomo za učenje motivirali tudi tiste, ki so prepričani, da ga ne zmorejo, da so prestari, da jim tega ni treba, saj so že končali svojo šolsko obveznost? Kako prepričati večino, da je izobraževanje vložek v nadaljnji osebni in profesionalni razvoj? Torej, kaj storiti, da bo izobraževanje družbena vrednota za vse in ne le za tretjino našega prebivalstva?

Dr. Vida A. Mohorčič Špolar,
Andragoški center Slovenije